

IN CENTRAAL BORNEO.

Reis van Pontianak naar Samarinda

1890

Dr. A. W. NIEUWENHUIS.

*Uitgegeven door de Maatschappij ter bevordering van het Natuurskundig
Onderzoek der Nederlandsche Moloues.*

II.

BOEKHANDEL EN DRUKKERIJ

E. J. BRILL,
LEIDEN, — 1891.

pad nu niet veel meer te wenschen overliet, moesten wij toch telkens wachten, om het overige gezelschap niet uit het oog te verliezen. Een flinke marsch viel oogenschijnlijk minder in den smaak, ten minste reeds spoedig deed men eenige pogingen, om aan het inrichten van een bivouac te beginnen. In mijne beide geleiders vond ik echter gewillige menschen, die het half met mij eens waren, om dien dag reeds zoover mogelijk te stijgen, zoodat ik maar opbrak als de andere kwamen, met het gevolg, dat wij toch goed vooruitkwamen. Zooals in den regel het geval is, hadden wij eerst een rug te bestijgen, welks kam ons vervolgens voerde, waar wij wezen moesten. De weg bleef voortdurend getuigen van het veelvuldig gebruik, dat de boschproductenziekers er nog kort geleden van gemaakt hadden en het alleronaangenaamst netwerk van rotan en andere lianen ontbrak op den grond geheel. Slechts hier en daar had de man, die voor mij liep, wat sedert gevallen dood hout op te ruimen; bovendien stonden er zwaar gewortelde boomen soms midden op het smalle pad, zoodat het een klimpartij over deze gladde hechtorganen kostte, om de helling op te komen. Handen deden op zeer steile plaatsen gelukkig even goed dienst als voeten en bevielen daar ook veel beter in het gebruik, zoodat geen van ons naar beneden tuimelde.

In den achtermiddag hield het ook op met regenen boven de boomen, hoewel er onder toch nog druppels genoeg vielen; het beloofde echter een kalmen nacht en de mogelijkheid, om na verwisseling van kleederen nog eenigen tijd buiten de klamboe te kunnen blijven. Reeds trokken wij enkele overblijfselen van vergane hutten voorbij, toen ook mijn tweetal pogingen begon aan te wenden, om niet verder te gaan en op eene hoogte van 450 M. verzekerden zij, dat er hooger op geen drinkwater meer te vinden zou wezen en wat mij erg tegenviel, ook geen holen onder de van beneden zichtbare rotswanden. Daarom moest er een hut gebouwd worden en hielden wij nog juist tijd over, om dit voor zonsondergang te doen. Hier moest het water reeds op meer dan 300 M. afstand gehaald worden en zoo toog Lahidin naar deze bron, toen hij haar ingenomen vond door een grooten neushoorn, die echter onmiddellijk de vlucht nam. Wij lieten ons daardoor echter niet

weerhouden, om onze vermoeidheid met ijver weg te slapen, ondanks het zeer harde bed van naast elkaar gelegde boomstammetjes, waarop eene dragelijke houding slechts moeielijk en voor korten tijd te vinden was.

1 Mei: Onmiddellijk zoodra het licht werd, moesten wij echter weer op en terwijl Midan onzen maaltijd kookte, zagen wij door de toppen der onder ons staande boomen de zon zich als een vurige schijf boven den horizon verheffen. Dat bracht wat opgewektheid in onze wel wat verstijfde persoonlijkheden en met genot ademen wij toen de koele lucht in, die op deze hoogte reeds zeer merkbaar van die beneden verschilde. Het zou trouwens de laatste maal voor langen tijd wezen, dat wij in een bergwoud overnachtten en daarom luisterde ik met meer oplettendheid nog eens naar de verschillende cicaden en krekels, die met hunne eigenaardige geluiden ook hier den juisten tijd aangaven. Lang stelde de duur van ons maal ons daartoe niet in staat en daar ook de dragers reeds spoedig gereed waren, ondernamen wij spoedig de beklimming van den keten. Ik stelde mij voor, dien dag nog weer thuis te komen en liet dus de goederen in de tent achter, zoodat wij allen gemakkelijk klommen. Dat bleek zeer wenschelijk te wezen, want vlak achter onze legerplaats ging de rug met sterke helling in de hoogte, wat een moeielijken marsch ten gevolge had. Dat loopen op eene helling van een 30° vermoeit zeer snel en stelt hooge eischen aan hart en ademhalingsorganen; hierdoor kan men klauteren langs veel steilere paden veel beter volhouden, iets wat wij spoedig genoeg ondervonden. Toen werd de weg zoo steil, dat wij de helft van den tijd ons met handen en voeten van bemoste rotsen op dito boomwortels en dan van deze weer op een stukje beter begaanbaar pad moesten hijschen. Te oordeelen naar de vele voetsporen en uitwerpselen moest de neushoorn hier dagelijks passeeren; op halve hoogte vonden wij in een holte, veroorzaakt oorspronkelijk door een omgevallen boom, een badplaats, die de dieren zelf schenen uitgegraven te hebben, ten minste langs de kleiachtige wanden liepen diepe groeven, die alleen door den hoorn op den neus konden zijn gemaakt. In deze bergwouden, waarin dikwijls slechts enkele wegen ook voor dieren bruikbaar zijn, helpen mensch en dier elkander nog al eens, om een begaanbaar pad te

vormen en zoo vonden wellicht de neushoorns nog eerder dezen eenigen rug, die op den Batoe Ajo voerde dan de tweebeenige bewoners dier streken.

Na een goed uur klimmen bevonden wij met ons drieën ons een 500 M. hooger en zagen wij de loodrechte kale muren hier aan weerszijden naderen tot op ons pad. Met een wending in een kloof van het gesteente bracht ons dit echter boven op de hoogvlakte, waar wij ons nederzetten, om de anderen af te wachten. Reeds onderweg verraste mij menige bijzondere bloem en plant, maar zulk eene merkwaardige omgeving, als wij hier ontmoetten, bleef op deze hoogte toch eene groote verrassing.

Hoewel nauwelijks 1000 M. boven de zee, bedekte hier een dikke mosbekleding van verscheiden decimeter dikte alle boomen en planten in den omtrek, tot op eene hoogte van 5 M. Boomen van grooter doorsnede dan 3 à 4 d.M. kwamen hier niet meer voor; alle bleven vrij laag en stonden ver uit elkander, slechts verbonden door enkele slingerplanten, die als steun dienden voor het moskleed, dat daardoor ons op sommige plaatsen als met wanden omgaf en ieder geluid dempte als in een zwaar behangen kamer. Geen dier liet zijn stem hooren in deze van water druipende wildernis en mijne twee geleiders kwamen zoozeer onder den indruk van het onheilspellend sombere van deze „tanah djaäk” (gevaarlijke streek), dat zij zich dicht naast elkaar neerzetten zonder een woord te spreken en nauwelijks vuur durfden slaan voor het rooken van een strootje. Een beter land voor een geestenverblijf was trouwens moeilijk te vinden en daar bovendien de lucht begon te betrekken, werd de indruk van het geheel er niet opwekkender op.

In het Kapoewas-gebied ontmoette ik eene dergelijke plotselinge verandering in het voorkomen van het bosch eerst op 1300 M. hoogte gedurende mijn eerste reis en vond het toch reeds merkwaardig genoeg, daar men op Java minstens tweemaal zoo hoog moet zijn, om in eene dergelijke omgeving te komen. Een zeer treffend voorbeeld levert deze Batoe Ajo dus op van den invloed, die het klimaat van Borneo uitoefent op den plantengroei in onderscheiding van dat der andere eilanden. Wel in hoofdzaak zal men dit moeten toeschrijven aan de equatoriale ligging, waardoor het land onttrokken wordt

aan den overheerschenden invloed der moessons. De weinige regen en de heldere lucht van het droge jaargetijde veroorzaken een zoo hooge temperatuur, dat de vegetatie op Java ter hoogte van 1000 M. nog slechts in sommige opzichten haar tropisch karakter verliest; waar dit jaargetijde niet doorkomt in zijn volle kracht als op Borneo en Sumatra, regent het veel in iedere maand van het jaar en waar de ononderbroken bekleeding met oerboschen is blijven bestaan als in Borneo, moet de hoeveelheid regen vooral in hooge streken aanzienlijk wezen. De zeer aanzienlijke stroomen van het eiland leggen daarvan eene welsprekende getuigenis af. Een daardoor en door den veel bewolkten hemel veroorzaakte afkoeling van dien aard, dat het mos zoo welig tiert op 1000 M. hoogte boven de zee en bovendien de boomen zoozeer in afmeting afnemen, blijft eene groote merkwaardigheid.

Niet minder dan ik bleken mijne reisgenooten getroffen door deze verandering der omgeving, welke zij overigens voor het eerst en geheel onverwachts voor zich zagen, maar de plantenverzamelaar had meer reden, om op een goede vangst te hopen dan die op zoölogisch gebied en hoewel wij uren boven bleven, vertoonde zich slechts een enkele zeer gewone vogel. Een pad door deze eigenaardige wildernis bestond er, maar alleen voor hem, die het meermalen afgelegd had als een onzer dragers; hij stelde zich aan ons hoofd, om een geschikt punt voor uitzicht te vinden en al spoedig volgden wij hem allen zeer getrouw, want had een merkwaardige plant of iets anders ons opgehouden, dan verdween de gids onmiddellijk uit ons oog en was hij al spoedig evenzeer buiten het bereik der stem, die zich in de moswanden verloor. Daar ook de grond bedekt was met hetzelfde moskleed, verdwenen daaronder alle hindernissen als omgevallen boomen en lianen; menige val was daarvan het gevolg en dan het vinden van een steun meer geluk dan wijsheid, want de dunste stammetjes door het mos bedekt, kregen afmetingen als groote boomen, maar bogen toch te veel onder het gewicht van een wankelend persoon. Wij vorderden echter toch en nu eens vrij hoog boven den grond over steunwortels, dan weer onder de mosbeksleeding door, trokken wij als ganzen achter elkaar het punt van uitzicht te gemoet. Evenals de weg, bij de beklimming gevolgd,